

on social networks, through their own created media content, productively represent the library as a modern center of truthful, relevant, socially significant information.

О. Кобелєв, О. Карпенко, Г. Колоскова

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ТА КАНАЛИ КОМУНІКАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ СТРУКТУР

O. Kobieliiev, O. Karpenko, G. Koloskova

DIGITAL PLATFORMS AND COMMUNICATION CHANNELS IN THE ACTIVITIES OF STATE DOCUMENTARY AND INFORMATION STRUCTURES

В останні десятиліття інформатизація суспільства стала невід'ємною складовою всіх сфер регіональної діяльності, включаючи бізнес, науку, культуру та освіту. З точки зору сучасної науки, економічний розвиток, соціальні зміни та загальна якість як суспільного, так і особистого життя залежать від усіх видів інформаційних ресурсів, продуктів та послуг, а також від того, хто використовує наявну інформацію, як вона використовується та для якої мети. Тому на сучасному етапі актуальним та своєчасним є дослідження стану використання цифрових платформ та каналів комунікації у діяльності документно-інформаційних структур, з метою забезпечення інформаційних потреб віддалених користувачів, зокрема, на прикладі дніпровського регіону.

Сьогодні академічне розуміння використання цифрових платформ та каналів комунікації у діяльності державних документно-інформаційних структур у контексті цифровізації підкреслює їхню роль та важливість під час дослідження шляхів встановлення стійких механізмів обміну інформацією між різними суб'єктами. Це включає забезпечення онлайн-доступу до інформаційних ресурсів та забезпечення наповнення інформаційних каналів перевіреним і достовірним контентом.

Згідно з дослідженням Європейського парламенту, термін «цифрова платформа» визначається як платформа, що забезпечує технологічну основу для надання або агрегації послуг (контенту) від постачальників послуг до кінцевих користувачів. В нашому дослідженні в якості сучасних платформ в інформаційній діяльності державних документно-інформаційних структур проаналізовано вебсайти, офіційні акаунти (сторінки) у соціальних мережах, інші канали комунікації бібліотек, музеїв та державного архіву Дніпропетровської області.

У процесі створення, розповсюдження й споживання інформації важливими є такі фактори, як знання цільової аудиторії та її конкретних інформаційних потреб, вибір каналу комунікації, підготовка та форматування інформації, її передача та оцінка ефективності її поширення. Далі ми детальніше розглянемо цифрові платформи та канали комунікації у діяльності дніпровських бібліотек, державного архіву Дніпропетровської області та музеїв у місті Дніпро.

В умовах воєнного стану більшість бібліотек мають сучасні вебсайти та пропонують віддаленим користувачам різноманітні електронні інформаційні ресурси та послуги, залежно від їх типу та призначення, такі як електронні бібліотеки, бази даних, електронні колекції документів, індивідуальні електронні документи, електронні копії документів, каталоги зображень, електронні та корпоративні каталоги, послуги віртуальної довідки та електронної доставки документів. Враховуючи різні технічні можливості бібліотек, повнотекстові

електронні колекції документів створюються та надаються переважно Дніпропетровською обласною універсальною науковою бібліотекою (ДЮНБ) та науковими бібліотеками вищих навчальних закладів (ВНЗ), які мають найсучасніші ресурси, технологічну інфраструктуру, кваліфікацію персоналу та матеріально-технічну базу. Дніпропетровська обласна юнацька бібліотека й комунальний заклад культури «Дніпровські міські публічні бібліотеки» лише нещодавно почали розробляти електронні колекції документів, тоді як електронні репозиторії існують виключно в бібліотеках вищих навчальних закладів. Отже, бібліотечні вебсайти доцільно розглядати як цифрові платформи, на яких представлено широкий спектр інформаційних ресурсів та сервісів для кількісного, якісного та оперативного забезпечення інформаційних потреб віддаленої аудиторії користувачів.

Одним з головних аспектів успішної діяльності сучасної бібліотечної установи є наявність її стратегії діяльності у соціальних медіа, яка відкриває широкий спектр можливостей, таких як взаємодія з аудиторією, інформування користувачів про поточні події та нещодавню діяльність, висвітлення значущих та пам'ятних дат, просування інформаційних ресурсів, продуктів та послуг. Аналіз присутності бібліотек м. Дніпро у соціальних медіа показує, що більшість наукових, спеціалізованих та публічних бібліотек у Дніпрі мають офіційні акаунти та активно взаємодіють з користувачами через соціальні мережі. Використовуючи основні платформи, такі як Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, TikTok та Telegram, ці бібліотечні установи пропагують книги та читання, свої колекції та вебсайти, ведуть блоги та діляться інформацією з користувачами. Бібліотеки технікумів та коледжів переважно створюють та керують сторінками у Facebook.

У контексті регіональної цифровізації все більше державних та приватних установ використовують чатботи у своїй взаємодії з користувачами. Чат-бот «IBIS» Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки (ДЮНБ) доступний на вебсайті бібліотеки та у двох месенджерах — Telegram та Viber. Він служить корисним каналом комунікації бібліотеки з користувачами для консультацій, надання доступу до найновішої інформації, отримання безкоштовних послуг та участі в бонусних програмах, вікторинах та конкурсах.

Вебсайт Державного архіву Дніпропетровської області функціонує як потужна цифрова платформа, що забезпечує віддаленим користувачам доступ до інформації про архівні установи регіону, каталогу метричних книг, дослідницького та довідкового апарату, описів фондів Дніпропетровського обласного державного архіву, електронних публікацій архіву, оцифрованих метричних книг, інформації про Голодомор 1921–1923 років, доступу до реєстру розсекречених фондів, публікацій прес-центру (прес-релізи, знаменні дати Дніпропетровської області), матеріалів до 100-річчя Державного архіву Дніпропетровської області, відеоматеріалів, онлайн-документальних виставок, доступу до нормативно-правової бази та переліку архівних справ, оцифрованих та доступних на платформі FamilySearch у таблицях Excel. Віддаленим користувачам також надається можливість подавати електронні запити до Державного архіву Дніпропетровської області онлайн). Аналіз присутності архіву в соціальних мережах показав, що фахівці установи ведуть сторінки на таких платформах, як Facebook, Instagram та Twitter, для інформування та залучення віддалених користувачів.

Сьогодні вебсайти музеїв — це сучасні інформаційні платформи, які надають інформацію про історію музею, партнерів, контактну інформацію, новини, інформацію про виставки та експозиції, анонси подій, години роботи, 3D-тури, наукову діяльність і музейні бібліотеки. Більшість музеїв Дніпра також ведуть свої офіційні сторінки в соціальних мережах.

Отже, статистика звернень користувачів до вебсайтів та офіційних сторінок дніпровських бібліотек, державного архіву Дніпропетровської області та музеїв м. Дніпро у соціальних мережах засвідчує про те, що вебсайти вищеназваних документно-інформаційних структур є потужними цифровими платформами, що пропонують віддалений доступ до різноманітних ресурсів та сервісів, офіційні сторінки установ позиціонують й інформують про наявні ресурси та сервіси і сприяють повному та всебічному забезпеченню інформаційних потреб віддалених користувачів. В той же час, створення та функціонування чатботів бібліотек, архіву та музеїв у вайбері та телеграм-каналі є прикладом сучасних і ефективних каналів комунікації, інформування й позиціонування всіх видів ресурсів та послуг.

Д. Гончаров

**БІБЛІОТЕКА ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ:
МІЖ ПРАГНЕННЯМ ДО ІННОВАЦІЙ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯМ ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ**

D. Honcharov

**LIBRARY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: BETWEEN THE PURSUIT OF INNOVATION
AND THE PRESERVATION OF ETHICAL VALUES**

Бібліотекарі і бібліотекознавці активно вивчають штучний інтелект (ШІ) попри відсутність спеціальних освітніх ініціатив, оскільки розвиток великих мовних моделей, таких як GPT, спонукав практиків опанувати технологію самостійно. Опитування бібліотечної спільноти в Україні показало, що 89 зі 106 фахівців хоча б раз використовували ШІ у соціальних мережах, для створення ілюстрацій, презентацій, планів, сценаріїв або іншої документації. У 2022–2025 рр. у наукометричній базі Scopus проіндексовано понад 183 наукові праці про використання штучного ШІ в бібліотечній галузі і їх кількість зростає щороку більш ніж удвічі порівняно з попереднім роком. Дослідження фокусуються на практичних перспективах використання машинного навчання, водночас автори наголошують, що трансформація сервісів класичних бібліотек за допомогою ШІ можлива лише після вирішення етичних, фінансових, освітніх та технологічних проблем.

Впровадження ШІ в бібліотечне виробництво вважається невідворотним, хоча опитування, проведені в кількох країнах (США, Україні, Хорватії, Замбії, Нігерії), вказують на опір працівників, які бояться, що ШІ може повністю витіснити їх працю. Виникає сумнів: чи не є ідея ШІ-бібліотеки недосяжною утопією, оскільки нинішній вектор розвитку ШІ суперечить базовим цінностям бібліотек як осередків соціальної комунікації, просвіти і збереження культурної пам'яті?

Користувачі не усвідомлюють, що спілкуючись із чатботами, вони надсилають свою приватну інформацію, а великі корпорації масово впроваджують ШІ без поінформованої згоди користувачів. Бібліотеки сповідують іншу етику і вважають довіру між установами та читачами своїм найважливішим принципом. Ruth Monnier, Matthew Noe та Ella Gibson зазначають, що ШІ-бібліотека лише створює ілюзію